

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

**Кафедра екології, збалансованого природокористування
та захисту довкілля**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

професор

« 2 » вересня 2019 р.

М.С. Самойлік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАПОВІДНА СПРАВА

Освітньо-професійна програма

спеціальність

галузь знань

освітній ступінь

факультет

«Екологія»

101 – «Екологія»

10 – «Природничі науки»

Бакалавр

Агротехнологій та екології

Полтава
2019/2020 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Заповідна справа» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 101 – «Екологія»

Розробники: **Нагорна С.В.**, доцент кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля, кандидат сільськогосподарських наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Протокол від « 2 » вересня 2019 року № 1

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Екологія»
Протокол від «3» вересня 2019 року № 1

Голова (Тараненко А.О.)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані ЗВО	обов'язкова
Рік навчання (курс)	3
Семестр	6
Лекції (годин)	14
Практичні (семінарські) (годин)	26
Лабораторні (годин)	-
Самостійна робота (годин)	80
у т.ч. індивідуальне завдання (курсова робота)	27
Вид підсумкового контролю	екзамен

2. Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Заповідна справа» є надання майбутнім фахівцям комплексу знань щодо теоретичного та практичного підґрунтя охорони природи, організації, планування та проведення природоохоронної діяльності, формування у здобувачів вищої освіти системного екологічного мислення та навичок прийняття оптимальних управлінських рішень в галузі заповідної справи, ефективності природоохоронної діяльності та збалансованого ведення лісового, мисливського та садово-паркового господарства в межах наявних, а також створення нових об'єктів і територій ПЗФ. Ця дисципліна знайомить здобувачів вищої освіти з міжнародними принципами, підходами та національними законодавчими і нормативними основами охорони природи, збалансованого природокористування з метою гармонізації відносин в системі «суспільство-природа». Вона несе екоцентричну функцію та сприяє формуванню екологічної свідомості у студентів.

Завдання навчальної дисципліни «Заповідна справа» є надання студентам комплексу теоретичних та практичних знань щодо загальних уявлень про стан заповідної справи в Україні та мережу заповідних територій, ролі заповідної справи у вирішенні локальних, регіональних та глобальних екологічних проблем; екологічних аспектів збереження біологічного різноманіття заповідних територій, а також формування вмінь, навичок та професійних компетентностей ефективного використання відомчих матеріалів заповідних територій різного рангу та категорій для наукового аналізу умов регіонів, визначення джерел та ступеня

антропогенного впливу на природні комплекси заповідних територій; прогнозування та моделювання екологічних ситуацій; управління динамікою природних комплексів заповідних територій; організації та здійснення екологічної освіти та екологічного виховання населення.

Компетентність:

- загальні:

Знання та критичне розуміння предметної області та професійної діяльності.

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня для донесення інформації та власного досвіду.

Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Здатність працювати в команді, використовуючи навички міжособистісної взаємодії.

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

- фахові:

Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

Здатність проводити моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

Програмні результати навчання:

Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.

Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

Прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.

Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

Підвищувати професійний рівень шляхом продовження формальної освіти та самоосвіти.

Обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.

При вивченні навчальної дисципліни відводиться: 120 годин 4 кредити ЄКТС.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень.

Тема 2. Біорізноманіття та проблеми його збереження

Тема 3. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України. Правове регулювання використання природоохоронних територій України

Тема 4. Класифікація природоохоронних територій

Тема 5. Створення та проектування територій ПЗФ. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій України

Тема 6. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п.	с.р.
Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень.	12	2	2	8
Тема 2. Біорізноманіття та проблеми його збереження	26	2	-	24
Тема 3. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України. Правове регулювання використання природоохоронних територій України	14	2	4	8
Тема 4. Класифікація природоохоронних територій	18	2	16	-
Тема 5. Створення та проектування територій ПЗФ. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій України	12	4	-	8
Тема 6. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	11	2	4	5

Разом	93	14	26	53
Курсова робота	27	-	-	27
Усього годин	120	14	26	80
Екзамен	27	-	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень.		
1	Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмети і методи досліджень.	2
Тема 3. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України. Правове регулювання використання природоохоронних територій України		
2	Нормативно-правові засади охорони і використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.	4
Тема 4. Класифікація природоохоронних територій		
3	Категорії територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.	4
4	Екологічне і соціальне значення природно-заповідного фонду України.	2
5	Методика ведення кадастру заповідних територій	2
6	Критерії формування екомережі	4
7	Оцінювання природно-заповідного фонду	4
Тема 6. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ		
8	Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди щодо збереження біотичного та ландшафтного різноманіття.	4
	Разом	26

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмет і методи досліджень.		

1.	Геосозологія – теоретична основа охорони природи, зміст та структура. Заповідна справа закордоном: основні категорії та принципи класифікації заповідних об'єктів закордоном.	8
Тема 2. Біорізноманіття та проблеми його збереження		
2.	Конвенція СІТЕС про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що знаходяться під загрозою зникнення Конвенція про охорону біологічного різноманіття. Необхідність збереження регіонального та глобального біологічного різноманіття.	8
3.	Рамсарська конвенція про охорону водно-болотних угідь; Боннська конвенція про охорону мігруючих видів; Бернська конвенція про охорону флори і фауни та природних середовищ існування в Європі; Конвенції щодо стратегії збереження різноманіття.	16
Тема 3. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України. Правове регулювання використання природоохоронних територій України		
4.	Основні положення державного кадастру об'єктів природно-заповідного фонду. Особливості охорони територій та контроль за дотриманням режиму заповідних територій (організація охорони, склад і повноваження служб охорони, державний і громадський контроль за дотриманням природоохоронного режиму), а також відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Порядок обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення природоохоронного законодавства.	8
Тема 5. Створення та проектування територій ПЗФ. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій України		
5.	Критерії і принципи формування екологічної мережі України. Європейська екомережа. Нормативно-правові підстави розбудови екомережі України. Транскордонне співробітництво у галузі розбудови Пан'європейської екомережі.	8
Тема 6. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ		
6.	Літопис природи. Концепція збалансованого розвитку в контексті охорони природи. Сфери розвитку заповідної справи: еколого-правова, еколого-економічна, еколого-соціальна, природозахисна.	5
	<i>Всього</i>	53
	<i>Курсова робота</i>	27
	Разом	80

7. Індивідуальні завдання

Відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки магістрів із дисципліни «Заповідна справа» самостійна та індивідуальна робота є невід’ємною складовою навчального процесу, під час виконання якого студент має виявити знання теоретичних положень та набуті практичні навички. Індивідуальне завдання вводить з метою заохочування студентів до планомірної, систематичної роботи, самостійного грамотного оперативного пошуку необхідної інформації з різних джерел та її узагальнення, стимулювання творчого підходу до вивчення дисципліни та науково-дослідної роботи.

Індивідуальне завдання виконується у формі курсової роботи (науково-аналітичного завдання) за одним із двох напрямів: «Наукове обґрунтування на резервування чи заповідання природних територій»; «Оцінка стану заповідної справи окремої адміністративної одиниці». Методичні вказівки для забезпечення індивідуальної та самостійної роботи студентів представлено у навчально-методичному комплексі дисципліни.

8. Методи та критерії контролю

Одним із обов’язкових елементів навчального процесу є систематичний поточний контроль засвоєння знань та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Контроль за освоєнням дисципліни проводиться постійно і поділяється на два види: поточний і підсумковий.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти денної форми навчання здійснюється за видами навчальної роботи:

- виконання завдань на практичних заняттях;
- контрольна робота;
- виконання завдань самостійної роботи (конспект, глосарій);
- виконання індивідуального завдання (курсова робота).

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – *екзамен*.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконання завдань на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	3	Здобувачем надана повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не

		менше 90% потрібної інформації)
Достатній	2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	1	Здобувачем надана неповна відповідь при захисті теоретичної і практичної компоненти теми (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)

Виконання контрольної роботи

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	6	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) у письмовому вигляді
Достатній	5-4	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями у письмовому вигляді
Задовільний	3-2	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовому вигляді (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	1	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовому вигляді із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Виконання завдань самостійної роботи

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	5-4	Здобувачем надана повна відповідь у письмовому вигляді (не менше 90% потрібної інформації)
Достатній	3-2	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовому вигляді (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	1	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовому вигляді (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)

9. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти				Разом по темі
	Виконання вправ на практичних заняттях	Самостійна робота (написання конспекту за темами навчальної дисципліни, питування)	Контрольна робота	Підсумковий контроль	
Тема 1. Заповідна справа: мета, завдання, об’єкт, предмет і методи досліджень.	3	5			8
Тема 2. Біорізноманіття та проблеми його збереження		10			10
Тема 3. Управління, забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду України. Правове регулювання використання природоохоронних територій України	3	5			8
Тема 4. Класифікація природоохоронних територій	15				15

Тема 5. Створення та проектування територій ПЗФ. Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій України	-	5	6		5
Тема 6. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ	3	5			14
Курсова робота	-	20			20
Разом	24	50	6	-	80
Екзамен	-	-	-	20	20
Всього	24	50	6	20	100

10. Рекомендована література

Основна

1. Андрієнко Т.Л. Заповідна справа в Україні / Т.Л. Андрієнко. – Київ, 2005. – 306 с.
2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи / Ю.М. Грищенко. – Рівне: Вид-во РДПУ, 2000. – 234 с.
3. Давиденко В.М. Заповідна справа/В.М. Давиденко. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 140 с.
4. Гродзинський М.Д. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / [за заг. редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка]. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
5. Заповідна справа: підручник / В.Д. Солодкий [та ін.]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2005. – 288 с.
6. Ковальчук А.А. Заповідна справа / А.А. Ковальчук. – Ужгород: Ліра, 2002. – 348 с.
7. Мартинова О.А. Навчальний посібник з дисципліни «Заповідна справа» / О.А. Мартинова. – ДонНТУ, 2011. – 75 с.
8. Мудрак О.В. Заповідна справа. Практикум. Навчально-методичний посібник для виконання практичних робіт студентами денної та заочної форми навчання спеціальності 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» / О.В. Мудрак, Г.І. Кравчук, Ю.А. Єлісавенко, М.А. Дзюмак. – Вінниця: ВНАУ, 2011. – 96 с.
9. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник / С.Ю. Попович. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.
10. Товажнянський Л.Л. Заповідна справа. Навч. посібник / Л.Л. Товажнянський, В.Д. Солодкий, Ю.Г. Масікевич, В.П. Шапорев, В.Ф. Моїсєєв. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 240 с.

Додаткова

1. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха] – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
2. Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І.А. Акімова] – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
3. Бобров Р. Все о национальных парках / Р.Бобров. – М.: Молодаягвардия, 1987. – 224 с.
4. Борејко В.Е. Дорога к заповеднику / В.Е. Борејко. – М.: ВВФ, 1996. – 120 с.
5. Борејко В.Е. История заповедного дела в Украине / В.Е. Борејко. – К.: Киевский ЗНЦ, 1995. – 183 с.
6. Борејко В.Е. Святилища дикой природы / В.Е. Борејко. – К.: Киевский ЗНЦ, 1998. – 112 с.

7. Борейко В.Е. Экологические традиции, поверья, религиозные воззрения славянских и других народов / В.Е. Борейко. – К.: Киевский ЗНЦ, 1996. – 224 с.

11. Інформаційні ресурси

1. http://pidruchniki.ws/18860112/geografiya/zemlerobstvo_-_gudz_vp